

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXIX

Novembre del 2004

Nº 111

La Morisca, una masia del Garraf: els que hi van viure i els seus descendents (I)

David Jou i Andreu

I. La masia de cala Morisca i la seva gent

En el segle XVIII, l'anomenada partida de les Basses i cala Morisca, formava part dels terrenys comunals que l'ajuntament o universitat de Sitges arrendava des de temps remots a pagesos de la vila a fi i efecte de recaptar diners en profit del municipi. En relació a això, es troba que el mes de març de 1760, els regidors de l'ajuntament arrendaven les esmentades terres a Anton Vendrell, pagès de Sitges ¹. Anys després, el mes de febrer de 1777, els esmentats regidors contracten amb Josep Miravent i Albareda, pagès de Campdàsens, l'ús i conreu d'una terra de deu jornals per a sembrar-hi blat, amb el compromís de lliurar al comú una quartera de gra, de cada vuit que en culli, i mantenir el camí de les Costes en el tros que travessa les seves terres ². Seguint aquesta política, el mes de desembre de 1783, el propi ajuntament arrendava la part de la cala Morisca, en concepte de rabassa morta, a l'esmentat Josep Miravent ³. En morir aquest, l'any 1808, la rabassa passà a nom del seu fill, Bartomeu Miravent i Mestre, el qual continuà l'explotació d'aquelles terres amb els mateixos pactes.

Amb independència dels conreus, i atesa la situació estratègica d'aquell racó del Garraf, l'any 1787, el corregidor de Vilafranca, considerant la cala Morisca

Vista de la Cala Morisca cap als anys 1970

¹ AHS, Manual de Ferrer, 1760, folis 60 al 63.

² AHS, Manual de Ferrer, 1777, foli 39. Entre les condicions que s'estableixen a Josep Miravent, hi ha les següents: Primo, de vuit quarteres de blat, set seran per a vós, Josep Miravent, i una per dita universitat. Ítem, que vós, dit Josep Miravent i los vostres, degan mantenir lo camí que és en la sobredita terra, conforme se trova lo dia present y en cas se haja de aixamplar dit camí y per paret en ell, que no sia obligat en cosa alguna [...] Ítem, y que del cap de vall de les escales de la Morisca cap a llevant, que vós, dit Josep Miravent no dejau ajudar a adobar lo camí de Campdàsens.

³ AHS, Manual de Manuel Llopis i Fals, 20 desembre de 1783.

com a lloc adient i avantatjós per a la vigilància del litoral, ordenà a l'ajuntament de Sitges la construcció d'una barraca "per lo abrigo de la tropa que ha d'anar a dit lloc per la guarda de la costa". L'ajuntament no es degué prendre l'edificació de la barraca amb gaire entusiasme, perquè el corregidor es dirigí novament al municipi insistint en la seva urgent construcció, la qual, segons els regidors comissionats, no s'havia portat a terme perquè "faltaven teulas y no haverni en esta vila de repuesto ni fàbrica de ellas". Però davant del reiterat requeriment, "se dóna providència pera ferlas portar de Barcelona i que inmediateament de ser en esta las teulas se evacuaría la dita construcció" ⁴.

És molt probable que després de construïda l'esmentada barraca, el municipi veié algun avantatge en el fet que el lloc fos habitat, perquè el dia 3 de desembre de 1820, l'alcalde, regidors i síndic procurador general de l'ajuntament, concediren a Bartomeu Miravent i Mestre, pagès del terme de Sitges, que conreava les terres de la cala Morisca, fill del precitat Josep Miravent, "tot aquell tros de terra herma de tinguda cent palms de amplària y dos cents palms de fondo situat en lo terme de dita vila y puesto o paratge anomenat de Cala Morisca", per tal que "precisament en ell" construís una casa ⁵. A canvi d'aquesta donació, entre altres condicions hauria de pagar "irredimiblement a dit Comú i Universitat" deu sous de moneda barcelonesa. "Ítem, que serà de vostra obligació, y dels vostres donant franch aculliment, y ab aposento separat, als subjectes que se destinian en aquell punt tant per fer las guàrdias de sanitat, com per altres obgetes que dispòsia la Justícia y Ajuntament. Ítem que serà de vostra obligació y dels vostres donar aculliment en la casa tant de dia com de nit als viatjants naturals y habitants en esta vila y a sas cavalleries y conductors. Ítem, que serà de la vostra obligació y dels vostres, compòndrer luego, mantenir y tenir sempre corrent per la comoditat dels viatjants lo dit camí de las Costas en lo espay que discorra de punta a punta de cala Morisca. Ítem, y finalment, que no sols amb lo present acte lloham y aprobam lo acte de establiment a rabassa morta, per nostres predecessors otorgat a favor de Josep Miravent, vostre difunt pare, el 1783. sí que també, que serà de vostra facultat reduint a cultiu la terra que pugau en las immediacions de la que ja possehiu en virtut del calendat acte de establiment, plantantla de viña que vosaltres tindreu i possehireu a rabassa morta baix la mateixa prestació de fruits càrrechs, obligacions y

pactes previnguts [...]. Per la entrada del present establiment confessam haver rebut de vós, Bartomeu Miravent, una tassa de aygua".

Amb aquest establiment o pacte, l'ajuntament constitucional no solament reiterava a Bartomeu Miravent el contracte de rabassa morta que havia fet amb el seu pare trenta-set anys endarrere, sinó que ara li proporcionava un petit terreny perquè hi fes una casa a canvi d'una sèrie de condicions. La propietat que Bartomeu Miravent acabava de rebre de mans del municipi no degué modificar gens ni mica la seva situació econòmica, però, en canvi, el carregava amb noves obligacions, i el compromís de construir la casa el posava en una situació difícil, atès que no tenia els diners necessaris per a emprendre l'obra.

En aquesta situació, i amb el propòsit de tirar endavant el seu projecte, Bartomeu Miravent entrà en tractes amb el senyor Joan Puig i Batlle, veí de Sitges, pilot i comerciant, un americano "que había estado algunos años en Bayamo" ⁶, per tal que li proporcionés suport financer per a construir la casa, un corral, un pou, un cup i una premsa. Puig i Batlle acceptà gustosament donar-li el suport necessari, amb unes condicions força corrents en aquell temps⁷:

Primera: Joan Puig promet avançar tota la quantitat necessària per a la construcció i fàbrica del corral, pou, cup i premsa, que té ja gastada la quantitat de set-centes vuitanta-vuit lliures i un sou, prometent Bartomeu Miravent "correspondres anualment per via de lloguer, amb una bóta gran de set cargues de vi bo i rebedor a raig de cup, de la mia propia cullita"

Segona: Cada any "lo dit Puig i Batlle" comprarà "un tosino per criar", entregant-lo al dit Bartomeu Miravent, i jo, "lo mateix Bartomeu Miravent, convinch acceptar dit tosino criarlo i engreixarlo a mas costas, qual tosino deurà matarse en la temporada, essent partidor entre nosaltres; y en lo cas de criar dos o més tosinos serà facultatiu a dit Puig i Batlle lo triar del millor".

Tercera: "Convinch i prometo jo, lo dit Bartomeu Miravent, entregar anualment al dit Joan Puig mentre durarà lo present conveni, un parell de pollastres bons i rebedors, en la vigília de sant Bartomeu"

Quarta: "Serà obligació de mi, Joan Puig i Batlle, comprar tot lo necessari de vi, ayguardent, resolis i pastas ab los demás utensilis de vèndrer a la porta per los viatjants, quals beneficis deuran ser partidors entre los dos".

⁴ AHS, Llibre d'acords de l'ajuntament, 24 de setembre 1787.

⁵ AHS, Manual de Francesc Ferret i Sidós, 31 de desembre de 1820

⁶ AHS, Manual de processos i cort del Batlle, llicències per passar a Amèrica, any 1816, número 33, números, 23 i 38 de 1817.

⁷ AHS, Manual de Francesc Ferret i Sidós, 1821, folis 300 a 302, 14 d'octubre de 1821.

Cinquena: "Los fems que durant lo present conveni se faran en lo corral, deuran partir-se entre nosaltres."

Sisena: "Jo lo dit Joan Puig i Batlle prometo fer i construir los dits corral, cup i premsa i pou dins dita casa y pagar los deu sous de cens annuals al comú i universitat de esta vila mentres dúria lo present conveni"

La firma d'aquest conveni, que tingué lloc el 14 d'octubre de 1821, i la perspectiva de disposar d'una casa pròpia al bell mig de les terres que concrava, degué representar per a Bartomeu Miravent un bon motiu de satisfacció, al qual s'afegí el casament del seu fill gran, dit també Bartomeu, amb la sitgetana Antònia Milà i Robert, el qual tingué lloc el mes de juliol de 1822. Tot fa creure que, aquesta circumstància coincidí amb la inauguració de la nova casa de la Morisca, on s'instal·là amb tota la seva família. El goig duraria poc temps en aquella llar, perquè el 15 de setembre de 1822 moria la dona, Francisca Quadras i Coll. El llibre d'òbits del registre parroquial, fa constar que era "habitant de la masia la Morisca".

La decisiva aportació financera de Joan Puig i Batlle, amb la firma de l'expressat conveni, a l'edificació de la casa, no degué representar la solució de tots problemes econòmics que afectaven Bartomeu Miravent, perquè el mes de juny del 1824 "per la necessitat de l'expedició de mos negocis", es va veure obligat a vendre per noranta lliures barceloneses a Josep Miravent i Bori, pagès de Campdàsens, "aquella pessa de terra part campa i part herma, de tinguda tres jornals i mig, [...] que tinch i poseesch en la quadra de Campdàsens, a la partida anomenada el Casalot" ⁸.

Poca cosa més pot afegir-se sobre aquesta qüestió. El padró del 1824, elaborat en els últims mesos de l'any, descriu de la següent manera com està constituïda la família de Bartomeu Miravent que habitava a la masia de la Morisca:

Habitants a la masia de la Cala Morisca, segons el padró de 1824

Bartomeu Miravent i Mestre, pare, 55 anys, vidu, jornalier, nat a Sitges

Bartomeu Miravent i Quadras, fill, 17 anys, casat, nat a Sitges

Antònia Milà i Robert, nora, 20 anys, casada, nada a Sitges

Jaume Miravent i Quadras, fill, 13 anys, solter

Josep Miravent i Quadras, fill, 10 anys, solter

A més dels tres fills residents a la masia, cal afegir-hi una filla anomenada Josepa, nascuda cap als voltants de l'any 1809 i que, possiblement, en el moment d'omplir el padró podria estar instal·lada a Sitges.

Abans d'acabar l'any 1824, s'enregistraria un altre motiu de dol a la masia de la Cala Morisca. El fill gran de Bartomeu Miravent i Mestre, Bartomeu Miravent i Quadras, moria el 15 de novembre, a l'edat de 18 anys, i quan tan sols en feia dos que s'havia casat ⁹. Aquest fet tindria com a conseqüència la marxa, probablement cap a Sitges, de la vídua Antònia Milà, amb el seu fill de pocs mesos, Josep Miravent i Milà. Antònia Milà i el seu fill no tornaren mai més a la masia, i més endavant en aquest article seguirem més detalladament el seu pas i el dels seus descendents per Sitges.

Mentrestant, el fet que no quedés a la Morisca cap dona per a atendre la casa i el pare, Bartomeu Miravent, podria ser la causa que provocà la tornada de la ja esmentada Josepa Miravent i Quadras. Anys més tard, el mes de desembre de 1841, Josepa es casaria amb el jove Martí Escofet i Planas, pagès, natural de Sant Pere de Ribes ¹⁰. Martí Escofet, a més a més, vindria a omplir el buit que havia deixat la mort del jove Bartomeu i va fer-se càrrec del conreu de les terres que el vell Bartomeu Miravent ja no es trobava amb forces suficients per a continuar treballant, ja que, es diu, "se troba ja de una avansada edad sens ànimo de continuar en lo treball [que] ha fet fins vui dia, per falta de forsas corporals".

Davant d'aquesta situació, sense els seus fills Jaume i Josep que havien anat a viure a Sitges, i que el seu nét Josep Miravent i Milà, també a Sitges, feia poc que s'havia casat, com es veurà més endavant, i a punt de néixer el seu segon nét, fill de Martí Escofet i de Josepa Miravent, amb la intenció de posar les coses al seu lloc i donar continuïtat a la masia, Bartomeu Miravent i Mestre, el mes de juny de 1844, anà al notari de Sitges, Antoni Planas i Cuchillo, per tal de fer donació de la

⁸ AHS, M. Ferrer i Sidós, 1824, folis 184 i 185, dia 8 de juny de 1824.

⁹ El matrimoni de Bartomeu Miravent i Quadras amb Antònia Milà i Robert, va celebrar-se a l'església parroquial de Sant Bartomeu i Santa Tecla, de Sitges, el 30 de juliol de 1822. Hi actuaren com a testimonis "lo Reverent P. Joan Llopis, franciscà, custodi del Vinyet, i Josep Vidal i Robert" (APS, 1797-1846, foli 136). Bartomeu Miravent va morir el 17 de novembre de 1824 (APS, òbits 1808-1824, foli 252 dorsi).

¹⁰ El matrimoni de Martí Escofet i Planas, natural de Ribes, amb Josepa Miravent i Quadras, de Sitges, tingué lloc el dia 7 de desembre de 1841, i hi actuaren com a testimonis Josep Camps, pagès d'aquesta vila i Joan Bastard, moliner, natural de Mallorca (APS, Desposoris 1797- 1846, foli 237).

casa i dels compromisos que la propietat tenia amb l'ajuntament, a la seva filla Josepa ¹¹.

Habitants de la Morisca segons el padró de 1849

Bartomeu Miravent i Mestre, 75 anys, cap de casa, vidu, pagès, nat a Sitges

Martí Escofet i Planas, 32 anys, gendre, pagès, nat a Ribes

Josepa Miravent i Quadras, 31 anys, esposa, nada a Sitges

Josep Escofet i Miravent, 6 anys, nét, nada a Sitges.

El 22 d'octubre del mateix any 1849, Bartomeu Miravent i Mestre, moria "de muerte natural", i vuit anys més tard, la família que formaven els seus descendents residents a la casa, havia augmentat i sofert diverses modificacions que descriu el padró del 1857 ¹²:

Habitants de la Morisca segons el padró de 1857

Martí Escofet i Planas, 36 anys, casat, pagès, nat a Ribes

Josepa Miravent i Quadras, 40 anys, casada, nada a Sitges

Josep Escofet Miravent, 13 anys, solter, nat a Sitges

Magdalena Escofet i Miravent, 12 anys, soltera, nada a Sitges

Martí Escofet i Miravent, 10 anys, solter, nat a Sitges

Bartomeu Escofet i Miravent, 8 anys, nat a Sitges

Salvadora Escofet i Miravent, 6 anys, nada a Sitges

Josepa Escofet i Miravent, mesos, nada a Sitges

Salvadora Escofet i Miravent va casar-se amb Ramon Sardà i Carbonell, manyà, que anys més tard va tenir taller al carrer de Santiago Rusinyol ¹³, i que en el padró de 1880 vivia al carrer de l'Aigua 4.

El mes de febrer de 1863, va morir Josepa Miravent i Quadras, la mestressa de la casa, i poc temps després d'aquesta baixa, a la Morisca es produïren dos casaments. El de Martí Escofet i Planas, el vidu de Josepa Miravent, que va casar-se amb Josepa Ràfols i Oller, de Sant Salvador de Les Gunyoles, poble del municipi d'Avinyonet del Penedès, possiblement en aquella mateixa parròquia, i el del seu fill Josep Escofet i Miravent, que gairebé de manera simultània es casava a la parròquia Sitges el mes de novembre de 1865 amb Eulàlia Ràfols i Oller¹⁴, germana de la Josepa. D'aquesta manera, el pare i el fill esdevenien cunyats. Les persones que vivien a la casa, segons l'empadronament del 1866, eren les següents:

Habitants de la Morisca segons el padró de 1866

Martí Escofet i Planas, 45 anys, casat, pagès, nat a Ribes

Josepa Ràfols Oller, 34 anys, esposa, nada a Les Gunyoles

Josep Escofet i Miravent, 23 anys, fill, casat, pagès, nat a Sitges

Eulàlia Ràfols Oller, 27 anys, casada, nada a Les Gunyoles

Martí Escofet i Miravent, 16 anys, solter, pagès, nat a Sitges

Bartomeu Escofet i Miravent, 14 anys, solter, pagès, nat a Sitges

Munda Escofet Oller, filla, nada a Sitges

Josep Escofet i Miravent va néixer l'any 1844 i va morir el 1915. Cal afegir, a més, que en la mateixa fulla del padró de l'any 1866, també es fa constar que la casa es propietat de Martí Escofet.

L'any 1870 fou un any de dol per a la masia de

¹¹ AHS, Protocols Antoni Planas i Cuchillo, dia 26 de juny de 1844, foli 87. Encara afegeix, "quedant exposat a la indigència per ser escàs son patrimoni y no poder guanyarse ell lo sustento que necessita y com la sua filla Josepa Miravent y Cuadras, muller de Martí Escofet, ha ocupat lo lloc del nomenat son nét, habitant ab son marit en companyia del mateix otorgant, assistintlo en las sevas necessitats humanas y dels quals vui dia dependeix, juntament ab lo escàs fruit donan las sevas terras [...]. De son grat i certa ciència per ell y los seus otorga donació universal a la indicada filla seva Josepa Miravent y Cuadras, muller de Martí Escofet, present y acceptant. Ítem, La pròpia filla seva, luego de seguida la mort del donador, deurà donar a dit son nét Josep Miravent, en pago de tots sos drets de ilegítima y demás puga reclamat en los béns de ell y de la part de intestat de la sua àvia Francesca Cuadras, muller del indicat donador, aquella pessa de terra de vinya plantada de cabuda del jornal, poch més o menos, nomenada lo Fondo de Guixas vinya del hermità, en lo mateix terme de Sitges y en dit lloc de la Morisca, de la que podria disposar lliurement".

¹² Bartomeu Miravent i Mestre, va morir el 22 d'octubre de 1849, als setanta-quatre anys "de muerte natural", era fill de Josep Miravent i Teresa Mestre i "vivía en la casa foránea llamada de Cala Morisca y a 24, fue enterrado en ésta" (APS, òbits 1825-1853, foli 171).

¹³ Vegi's Padrons i Registres.

¹⁴ Josep Escofet i Miravent i Eulàlia Ràfols i Oller, van casar-se a la parròquia de Sitges el dia 4 de novembre de 1865 i actuaren com a testimonis Joan Amell, pagès de Sitges, i Jaume Sirarol, comerciant, de Barcelona (APS, Desposoris, 1859-1876, foli 57 dors).

Morisca i per a la família de Martí Escofet perquè, a l'hospital de Sitges, morien dos dels seus fills, Bartomeu i Magdalena, de 18 anys i 21 anys respectivament. Malgrat que a la partida de defunció dels dos germans només es diu que havien mort "de mucrte natural" els dies 2 i 4 de març, és molt probable que fossin víctimes de la epidèmia de verola que aleshores afectava la vila¹⁵. A la família resident a la masia encara hi hagué un nou moviment amb la marxa de Josep Escofet i Miravent i la seva esposa Eulàlia Ràfols, que es traslladaren a Sitges per instal·lar-se al carrer de Barcelona 23. El padró del 1871 resumeix així les altes i baixes enregistrades en la família Escofet i Miravent, que quedava reduïda als següents habitants de la casa, per més que s'hi noten algunes inexactituds en els noms.

Habitants de la masia de la Morisca segons el padró de 1871

Martí Escofet i Planas, 50 anys, casat, pagès, nat a Ribes

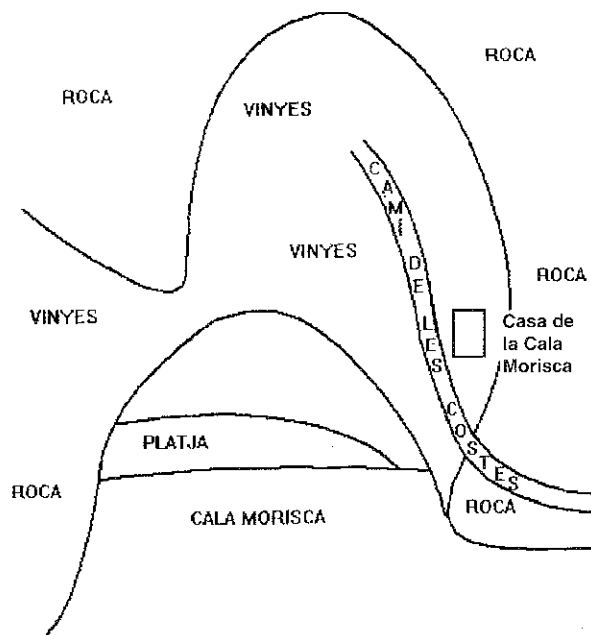
Josepa Marcé, 41 anys, esposa, nada a Begues.

Ramon Escofet i Marcé, nat a Sitges.

Domènec Carbonell, 76 anys, solter, mosso, nat a Ribes.

La construcció de la carretera de Barcelona a Santa Creu de Calafell i del ferrocarril de Barcelona a Vilanova, des de feia tants anys esperada per tots els pobles que pensaven beneficiar-se'n, devia afectar de manera bastant negativa els descendents de Bartomeu Miravent, perquè amb el traçat de les noves vies de comunicació es reduïa i perjudicava la superfície de les seves terres de conreu i amb les obres de construcció s'inicià un període de transitorietat, amb presència de gent estranya al país, que portà diversos problemes de seguretat i convivència a la vila i al seu terme¹⁶.

Per altra part, la deficiència dels mitjans de transport i de comunicació d'aquell temps, comportava grans incomoditats als treballadors ocupats en les obres de construcció de la carretera de les Costes, els quals, allunyats de les seves cases i de les poblacions més properes, es veïeren obligats a buscar allotjament allà on fos possible. El padró del 1875, en època en què els treballs eren en curs, il·lustra com la Morisca també va

Distribució de la cala Morisca cap als anys 1970

servir per a donar aixopluc a treballadors de les esmentades obres, i deixa ben clar com quedà afectat l'entorn tranquil de la cala Morisca, i com el nou personal allotjat a la masia era de naturalesa transhumant, com a formant part dels equips de treball llogats pels contractistes d'obres públiques que realitzaven els esmentats projectes. Possiblement es devia tractar d'un encarregat, més o menys distingit, i la seva presència a la casa de la Morisca es devia compensar econòmicament amb alguna quantitat pagada a Martí Escofet.

Habitants de la Morisca segons el padró de 1875

Martí Escofet i Planas, 53 anys, casat, pagès, nat a Ribes

Josepa Ràfols i Oller, 45 anys, casada, nada a Les Gunyoles

Josep Escofet i Ràfols, 6 anys, fill, nat a Sitges.

Concepció Escofet i Ràfols, 11 anys, filla, nada a Sitges

Ramon Pairón Solanas, 44 anys, casat, jornalero, nat a Pueyo de Santa Cruz

Josefa Soler, 46 anys, esposa, nada a Mequinensa

Francisco Pairón Soler, 10 anys, fill, nat a França

¹⁵ Segons un estudi realitzat pel doctor Pere Serramalera sobre la demografia dinàmica de la població de Sitges entre els anys 1870-71, s'enregistraren 52 casos de defunció per causa de la verola.

¹⁶ Així ho deixa entendre la nota biogràfica de Josep Vidal Martí, alcalde de Sitges en aquells moments (*Eco de Sitges* febrer de 1897). El 1879, a *La Llumenera de Nova York* Rafael Costa i Molet diu: "Tenim ja una carretera nova acabada y qu'ens uneix directament ab la capital y ab Vilanova; tenim ja, gracias al patriotisme del Sr. Gumá, un ferrocarril en construcció, quals treballs están ja avansadíssims, contant avuy dia a prop de dos mil operaris que, treballant de dia y de nit, obren túnels, aixeean ponts y dexaran lo trajecte a punt de ser esplotat dintre de un any".

Antonio Pairón Soler, 16 anys, fill solter, nat a Saragossa.

Maria Pairón Soler, 10 anys, filla, soltera

Antonia Pairón Soler, 5 anys, filla, nada a Gràcia.

Els sis membres de la família Pairón, acabada la seva missió en aquells paratges, van traslladar-se a Gavà el 21 d'abril del 1880¹⁷.

Habitants de la Morisca segons el padró del 1880

Martí Escofet i Planas, 53 anys, casat, pagès, nat a Ribes

Josepa Ràfols i Oller, 45 anys, esposa, nada a Les Gonyoles

Concepció Escofet i Ràfols, 18 anys, filla, soltera, nada a Sitges

Josep Escofet i Ràfols, fill, 12 anys, solter, nat a Sitges

Habitants de la Morisca segons el padró de 1886

Martí Escofet i Planas, 60 anys, casat, pagès, nat a Ribes

Josepa Ràfols i Ollé, 54 anys, casada, nada a Les Gonyoles

Raimunda Escofet i Ràfols, 22 anys, soltera, nada a Sitges

Josep Escofet i Ràfols, 8 anys, solter, nat a Sitges

Miquel Comas, 14 anys

Poc temps després d'aquest empadronament, Josepa Ràfols va morir i, el 1889, Martí Escofet es casà novament amb Francesca Martí Pons, natural de Reus.

Habitants de la Morisca segons el padró del 1892

Martí Escofet i Planas, 75 anys, casat, nat a Ribes

Francisca Martí i Pons, 50 anys, esposa, nada a Reus

Josep Escofet i Ràfols, 24 anys, fill, solter, nat a Sitges

Raimunda Escofet i Ràfols, 30 anys, filla, soltera, nada a Sitges

Martí Escofet i Planas va morir, a la Morisca, el mes

d'octubre del 1894, als vuitanta anys d'edat.

Habitants de la Morisca segons el padró del 1897

Francisca Martí i Pons, 50 anys, viuda, cap de casa, nada a Reus.

Josep Escofet i Ràfols, 29 anys, fillastre, solter, pagès

La fil·loxera, que arribà a Sitges aquell mateix any 1897, també va afectar les vinyes de la masia, ja de per si poc productives, i Josep Escofet, davant d'aquesta situació, sense que això significués abandonar els seus conreus, va obtenir plaça de guardavies del ferrocarril que travessava i reduïa considerablement les terres de cala Morisca. I també *La Voz de Sitges* en el dia 25 de desembre de 1897, dóna notícia del robatori d'algunes peces de roba enregistrat a la masia de la Morisca, propietat de Josep Escofet Ràfols¹⁸.

Pel que fa a les persones de la família, el 1899, s'instal·lava a la casa una filla de la madrastra, anomenada Francesca Banegas i Martí. Així, el padró de final de segle manifestava la següent composició:

Habitants de la Morisca segons el padró de 1900

Josep Escofet i Ràfols, 32 anys, cap de casa, solter, guardavies, nat a Sitges

Francisca Martí i Pons, 54 anys, madrastra, vídua, nada a Reus

Francisca Banegas i Martí, 19 anys, filla, soltera, nada a Barcelona

La seguretat d'un sou de guardavies de la companyia ferroviària, la MZA, i l'arribada de Francesca Banegas deuriem animar Josep Escofet a casar-se amb la filla de la seva madrastra el dia de Tots Sants del 1902, acte que tingué lloc a la parròquia de Sitges. Segons la partida d'esposalles, Francesca era natural de Barcelona i tenia 26 anys. Actuaren com a testimonis Josep Masdéu, pagès, i Telesforo Cuesta, bracer i natural d'Alcalà, tots dos veïns de la parròquia. Telesforo probablement treballava a les obres de construcció de la que seria la fàbrica de Valldarca¹⁹. El mes de juliol de 1905 va néixer una nena, que s'anomenà Rosalia²⁰.

¹⁷ Així ho confirma una nota escrita posteriorment, en el propi padró, que diu: "Baja. Pasan los 6 a fijar su domicilio en Gavá a 21 de abril de 1880".

¹⁸ *La Voz de Sitges* 25 de desembre de 1897: "El domingo pasado se cometió un robo en la casa de campo denominada "La Morisca" propiedad de José Escofet Ráfols. El robo, que consistió en algunas piezas de ropa, se perpetró de diez y media a una y media de la mañana, en ocasión de que los colonos se encontraban ausentes. El Juzgado se personó acompañado de la benemérita, al lugar del suceso, no habiéndose encontrado aún los cacos, que se supone fueron algunos mendigos transeuntes".

¹⁹ La fàbrica de ciment i calç hidràulica Butsems i Fradera, de Valldarca, fou inaugurada solemnement el mes de maig de 1903 (*El Eco de Sitges* 24 de maig de 1903). I pel que fa a Garraf, el juny de 1902 s'havia iniciat el transport de la pedra des de les pedreres cap al port de Barcelona (*El Eco de Sitges* de 29 de juny 1902).

²⁰ *El Eco de Sitges* 19 d'agost de 1905, Registre Civil.

Habitants de la Morisca segons el padró del 1906

Josep Escofet i Ràfols, 36 anys, casat, guardavies
Francesca Banegas i Martí, 29 anys, casada, nada a
Barcelona
Francesca Martí i Pons, 60 anys, vídua, nada a Reus.

Francesca Martí i Pons, va morir a la Morisca el 14 d'abril de 1906. Poc temps després, el 26 d'octubre del 1907, Josep Escofet Ràfols, exercint la seva feina de guardavies, moria als 38 anys: "Falleció el día anterior a las 21 horas de un accidente ferroviario, vivía en la casa de campo llamada la Morisca"²¹. En quedar soles a la masia, la seva vídua, Francesca Banegas, i la filla Rosalia varen decidir traslladar-se a Sitges, i s'instal·laren en el número 40 del carrer de Bonaire. La nena va morir al cap de poc temps, el mes de maig del 1909²². És probable que com a conseqüència de les condicions de precaricitat i desemparança en les quals es va trobar Francesca Banegas quan va morir el seu marit, intentés treure algun profit de les terres de la Morisca, i aprofitant una millora en el preu del vi, va col·locar-hi masovers que continuessin conreant les vinyes²³. Així

ho fa creure la lectura del padró del 1911.

Habitants de la Morisca segons el padró del 1911

Pere Carbonell i Montané, 37 anys, casat, pagès, nat a Ribes
Elvira Gesta i Gustems, 38 anys, casada, nada a Vilanova i la Geltrú

Diverses raons, entre les quals potser la més important fou la construcció de la doble via del tren entre els anys 1912 i 1913 i la consegüent ocupació d'un nou espai de terra productiva²⁴, produïren l'abandó dels conreus de la Morisca, coincidint amb el creixement i progrés de la fàbrica de ciment de Vallcarca, inaugurada els primers anys del segle. Malgrat la insalubritat i les dures condicions de treball que comportava la feina de la fàbrica de ciment, aquesta va atreure i donar ocupació a gran nombre de treballadors que procedien d'altres terres, molts d'ells de localitats agrícoles amb conreus de secà, com Albaida (València) i Lluçena (Castelló), poblacions que en aquells temps es trobaven en un franc procés de despoblació.

²¹ *El Eco de Sitges* 3 de novembre de 1907 comenta l'accident d'aquesta manera: "Uno de los trenes de la noche del domingo último, arrolló al guardavías del punto conocido por Cala Morisca, en el kilómetro 308, junto al túnel número 6 de las costas de Garraf, José Escofet Ràfols, casado y natural de esta villa. El Juzgado municipal, tan pronto tuvo noticia del hecho, trasladóse a dicho sitio con el Dr. Llopis, procediendo al levantamiento del cadáver, cuyas piernas y cabeza estaban completamente destrozadas, ordenando el traslado al cementerio para su autopsia y enterramiento, instruyendo las correspondientes diligencias. Parece son varios los empleados que los trenes han arrollado en dicho punto por lo cual interesa se depuren las causas originarias de tales desgracias, a fin de evitar sus lamentables repeticiones".

²² El Registre civil, constata que el mes de desembre de 1915 va morir Josepa Escofet Banega, de 14 anys, soltera, de febre tifoidea (*El Eco de Sitges* 6 de gener de 1917).

²³ De totes maneres, el mes de gener de 1909, la masia ja estava habitada i, a més, devia donar acolliment a algun dels treballadors transhumants de les pedreres de Garraf o la fàbrica de ciment de Vallcarca, segons es pot deduir d'un fet que va produir-se a la cala Morisca en aquells moments, i que *El Eco de Sitges* descriu de la següent manera: "Cerca de la medianoche del pasado domingo, desarrollóse un sangriento suceso cuyos detalles nos hemos procurado para cumplir con nuestros lectores. Procedente de las canteras de la Cuadra de Garraf, en las cuales habia pasado el día, llegaba el obrero Santiago Millares Mayora a la Morisca donde tenía su albergue, cuando, por la parte alta de la carretera avanzaba un grupo de trabajadores procedente de la proxima encontrada de Vallcarca, donde al parecer se había exedido en la bebida. Formaban el grupo Juan Cortés Rabaldán, Francisco Liza Meseguer, Tomás Martínez y Francisco Torres Pérez, desviándose los dos primeros por el atajo hacia la mencionada casa de campo. El Millares, notando en medio de la obscuridad algún ruido, preguntó a quien andaba por allí, disparando Cortés el arma hiriendo al Millares, de 41 años, natural de Ascó, casado, en la región costal. A pesar de haberle atravesado el cuerpo la bala, tuvo la suficiente sangre fría para perseguir durante algún trecho a sus agresores, pero tuvo que desistir de su empeño, retrocedió lo andado y pidió auxilio en su referida casa. Denunciado el suceso a la autoridad judicial, comenzó a instruir diligencias sumarias, deteniendo la fuerza de carabineros de aquel sitio al autor del disparo Juan Cortés Rabaldan, natural de Murcia, casado, siendo conducido a las cárceles del Partido. Por su parte, la fuerza de la Guardia Civil procedió a la detención de los tres restantes agresores que igualmente están presos en Villanueva. El herido ingresó en el hospital de esta villa, lograndose la extracción de la bala y confiándose en su curación" (*El Eco de Sitges* 17 de gener de 1909).

²⁴ La construcció de la doble via va significar, entre la riera d'Aiguadolç i la masia de Vallbona, la realització de 12 túnels amb una longitud total de 5.749 metres (*El Eco de Sitges* 5 de novembre de 1914).

Amb aquesta nova situació, els pocs recursos econòmics dels nouvinguts i la manca material d'habitatges, va fer que la casa de la Morisca servís per a donar allotjament a diverses famílies relacionades amb la fàbrica d'en Fradera, tal com reflecteix el padró del 1915:

Habitants de la Morisca segons el padró del 1915

Juan Bautista Serrano, 59 anys, cap de casa, jornaler nat a Albaida

Dolores Serrano Santpere, 47 anys, esposa, nada a Albaida

Adolfo Serrano Serrano, 21 anys, fill, jornaler, nat a Cervelló

José Serrano Serrano, 16 anys, fill, jornaler, nat a Vilafranca del Penedès

Aquesta família, un cop abandonada la seva casa i la seva terra valenciana, es convertiria en transhumant, perquè poc temps més tard es traslladà a un altre lloc, i per aquest motiu Bautista Soriano i la seva gent foren donats de baixa de la Morisca el mes de febrer de 1917. En el seu lloc s'instal·laren dues persones d'una altra família d'Albaida, amb tota seguretat amics i recomanats de Juan Bautista Serrano, que vingueren a preparar el camí a altres familiars. Aquests individus foren inscrits provisionalment en el mateix padró amb els següents noms:

Bautista Soriano Sisternes, 54 anys, vidu, jornaler nat a Albaida (València)

Adolfo Soriano Santpere, 26 anys, solter, jornaler, nat a Cervelló (Barcelona)

En el següent empadronament hi ha inscrita la resta de la família més altres dues famílies valencianes, una de la mateixa localitat d'Albaida, els membres de la qual, a jutjar pels diferents llocs de naixement dels seus components, també practicava la transhumància, i l'altra de Llucena:

Habitants de la Morisca segons el padró del 1920

Primera família

Bautista Soriano Sisternes, 57 anys, cap de família pagès, nat a Albaida

Dolors Sampere Sisternes, 50 anys, esposa, mestressa de casa, nada a Albaida

Adolf Soriano Sampere, 27 anys, fill, pagès, nat a Cervelló

Josep Soriano Sampere, 21 anys, fill, nat a Vilafranca.

Tomás Soriano Sampere, 16 anys, fill, nat a Sitges

Ramona Soriano Sampere, 14 anys, filla, nada a Sitges.

(continuarà)

EL GRUP D'ESTUDIS SITGETANS

**TREBALLA DES DE FA PROP DE TRENTA ANYS
PER LA CULTURA SITGETANA
PUBLICANT LLIBRES I FENT CONFERÈNCIES I EXPOSICIONS
SOBRE TEMES LOCALS**

**SI VOLS AJUDAR-LO,
FES-TE'N SOCI**